

EUMM-ot. Valószínűleg a jövőben ezen a területen is kell, hogy előremozdulás történjen, mivel a nemzetközi közösség a konfliktus végleges rendezését szeretné elérni.

Tekintettel arra, hogy az EUMM megközelítőleg három év alatt ilyen komoly eredményeket ért el, Szerzők valószínűsítik, hogy a továbbiakban is sikerül a konfliktus kezelése és ennek következményeként a stabilitás hosszú távú megteremtése.

BESENYŐ JÁNOS

NYUGAT-SZAHARA ÉS AZ ENSZ: A MINURSO LÉTREHOZÁSÁHOZ VEZETŐ ÚT

Magyarországon többé-kevésbé ismert tény, hogy hazánk az ENSZ által létrehozott nyugat-szaharai misszióban (MINURSO) először egy kisebb 13 fős rendőri kontingenst, majd 2000 óta egy 7 fős katonai kontingenst állomásoztat. Arról már kevesebben tudnak, hogy 1995-ben egy 200 fős logisztikai zászlóaljat, majd később tűzszerész alegységet ajánlottunk fel nyugat-szaharai szolgálatteljesítésre, ami azonban anyagi és politikai okok miatt végül megghiúsult. 2002-2005 között a missziót egy magyar tábornok, Száraz György vezérőrnagy vezette, akinek a neve a mai napig is fogalom Nyugat-Szaharában, még az egymással évtizedek óta harcban álló felek között is. A jelenlegi tervek szerint a misszióban még jó ideig fognak magyar katonák szolgálni, ezért fontosnak tartom, hogy minél több információt tudhassunk meg a műveletről, illetve jelen esetben az annak megindításához vezető folyamatról.

Az ENSZ tevékenysége nem előzmény nélküli Nyugat-Szaharával kapcsolatosan, hiszen már az 1970-es évek elejétől folyamatos nyomást gyakorolt az akkor még Spanyol-Szahara néven ismert terület önrendelkezésének biztosításáért. A korábbi gyarmatosító spanyolok ugyan 1975.-ben elhagyták a területet, de azt szinte azonnal megszállta Marokkó és Mauritánia. A Világszervezet bár megpróbált közvetíteni a szembenálló felek között, több sikertelen kezdeményezés után átadta az Afrikai Egység Szervezetének a mediátori feladatokat. 1976 és 1984 között az afrikai regionális szervezet foglalkozott a nyugat-szaharai kérdéssel, amit azonban az ENSZ is folyamatosan figyelemmel kísért. Ezt bizonyítja az 1980 novemberében hozott 35/19. számú határozat, amiben a

Polisariot és Marokkót nevezi a nyugat-szaharai lakosok képviselőjének.¹ A határozat megszületéséhez az is hozzájárult, hogy több afrikai állam úgy gondolta, az ENSZ talán mégis nagyobb nyomást tud helyezni az Afrikai Egység Szervezetével egyre inkább packázó Marokkóra, és talán képesek lesznek rávenni az együttműködésre. 1985-ben az akkori ENSZ főtitkár Javier Pérez de Cuéllar éppen ezért látogatást tett Marokkóban, majd részt vett az Afrikai Egység Szervezete Addis Ababai ülésén, majd javaslatot tett egy new york-i közös tárgyalásra, amit Marokkó azzal utasított vissza, hogy semmilyen módon nem kíván együttműködni az Afrikai Egység Szervezetével. A főtitkár annyit azonban elért, hogy II. Hasszán kijelentette, hajlandó egy a Világszervezet által szervezett referendumot támogatni.² A szintén megszólított Polisario nem tűnt különösebben együttműködőnek, csak Marokkóval közvetlenül voltak hajlandóak tárgyalni. 1987 novemberében, amikor az ENSZ egy technikai missziót küldött Nyugat-Szaharába, a Polisario már hajlandó volt az együttműködésre, miután meggyőződtek a vezetői arról, hogy a misszió tagjai semleges álláspontot képviselnek a konfliktussal kapcsolatosan.³ Persze ehhez, az is kellett, hogy a főtitkár személyesen találkozzon a Polisario vezetőjével Genovában, és megszeresse annak támogatását. A technikai misszió, amikor befejezte a munkáját jelentést készített a főtitkár számára, amelyben azt állították, hogy a tűzszünet megkötése esetén a Világszervezetnek komoly problémákkal kell majd szembe-sülnie.⁴ A misszió megállapítását figyelembe véve készített el egy rendezési tervet – „Proposals of a Settlement of the Question of the Western Sahara” – a főtitkár különleges tanácsadója, a guineai Issa Diallo, aki korábban a technikai missziót vezette.⁵ A rendezési terv nagyrészt az Afrikai Egység Szervezete által készített tervezeten alapult, amely szerint először az ENSZ főtitkára tűzszünetet hirdet, ekkor a marokkói csapatok jelentős létszámcsökkentést hajtanak végre a Nyugat-Szaharát megszálló csapatoknál, a maradék marokkói és Polisario csapatok visszavonulnak a körleteikbe, amit a Világszervezet békefenntartói ellenőriznek majd. Ezután a főtitkár különleges megbízottat jelöl ki aki a referendum lebonyolítását irányítja, amelyben egy speciális rendőri egység segítségére is számíthat, majd az 1974-es spanyol népszámlálás adatai alapján a UNHCR felméri a szavazásra jogosultakat, majd segít a menekültek hazatelepítésébe az algériai menekülttáborokból. Végezetül az összes saharávi számára –18 éves kortól – lehetőséget biztosítanak a szavazáson részt venni,

¹ RES/35/19 sz. ENSZ dokumentum

² Stephen Zunes and Jacob Mundy: *Western Sahara, War, nationalism and Conflict Irresolution*, p. 179 és Anthony G. Pazzanita and Tony Hodges: *Historical Dictionary of Western Sahara*, p. 454-456

³ RES/42/78 sz. ENSZ dokumentum

⁴ Javier Pérez de Cuéllar: *Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir*, p. 339

⁵ Javier Pérez de Cuéllar: *Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir*, p. 347

ahol dönthetnek arról, hogy a függetlenséget, vagy a Marokkóba való teljes integrációt választják.⁶

1988. augusztus 18-án az ENSZ főtitkár és az Afrikai Egység Szervezetének vezetője találkoztak Marokkó és a Polisario képviselőivel, akikkel nagy vonalakban tárgyaltak a rendezési tervről és az ahhoz kapcsolódó tevékenységekről. A szembenálló felek 1988 augusztusában kapták kézhez a rendezési terv véglegesített változatát, bár II. Hasszán és az algériai elnök, Chadli Bendjedid már korábban megkapták a saját használatukra készült példányokat Pérez de Cuéllartól. A marokkói király több kifogást is megfogalmazott a tervvel kapcsolatban, de leginkább az zavarta, hogyan lesznek képesek a Világszervezet munkatársai eldönteni, hogy kik jogosultak szavazni Nyugat-Szahara jövőjével kapcsolatban. Ekkor hogy megnyugtassa, a főtitkár felajánlotta, hogy egy harmadik opcióval bővíthetik a tervezetet, még pedig az autonómia lehetősége Marokkón belül. Ezt II. Hasszán azonnal visszautasította, arra hivatkozva, hogy akkor Marokkó többi része is joggal követelhetne magának autonómiát. Érdekes módon az algériai elnöknek inkább tetszett az autonómia tervezet, mivel ő meg attól tartott, hogy valahogy Marokkó megnyerheti a szavazást.⁷ A főtitkár 1988. szeptember 1-jéig adott időt a feleknek, hogy elfogadják, vagy elutasítsák a rendezési tervet, amit azok végül elfogadtak.⁸ Ez persze nem azt jelentette, hogy a béke szelleme szállt rájuk, hanem felismerték, hogy katonai eszközökkel képtelenek lezárni a konfliktust, így más eszközöket kellett használniuk. Az ENSZ által ajánlott lehetőség biztosította, hogy a békefolyamatot „megnyerő” fél mindent visz, mivel a referendum arra biztosított lehetőséget, hogy a nyugat-szaharaiak szabadon eldönthessék, független államként, vagy pedig Marokkó egyik tartományaként kívánják-e a továbbiakban létezni. A rendezési terv elfogadása előtt a főtitkár minden érintett féllel külön találkozott, akik élve az alkalommal, kifejezték a tervvel kapcsolatos aggályaikat, de összességében mindannyian elfogadták annak időszerűségét és szükségességét. Szeptember 20-án a főtitkár a Biztonsági Tanács elé terjesztette a tervezetet, amit a Tanács tagjai még aznap, a 621. sz. határozatként elfogadtak. A Tanács felhatalmazta Cuéllart, hogy megnevezze a különleges megbízottját, aki a nyugat-szaharai ügyben a képviselőre jogosult és felkérték egy jelentés elkészítésére, amelyben az önrendelkezésről szóló népszavazás megvalósításának tervét kérték. A munkát a főtitkár és az általa kiválasztott csoport azonnal megkezdte. 1988. október 10-én kinevezésre került a főtitkár különleges megbízottja, Hector Gros Espiellel, aki a főtitkár közvetlen alárendeltségében felelt a Nyugat-Szaharával kapcsolatos ügyekért.⁹ Ez azt jelentette, hogy ellentétben más békeműveletekkel, itt a főtitkár a Politikai Ügyek és Békefenntartó Igazgatóság kikerülésével direkt módon beavatkozhatott a Nyugat-Szaharával kapcsolatos

⁶ Marrack Goulding: *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, p. 200

⁷ Javier Pérez de Cuellar: *Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir*, p.341-42

⁸ Yahia Zoubir: *Solution Needed for Western Sahara*, p.38.

⁹ Anthony G. Pazzanita and Tony Hodges: *Historical Dictionary of Western Sahara*, p. 197-198

ügyekbe. A főtitkár nem meglepő módon Algéria megnyerését fontosabbnak tartotta a referendumra való felkészülés során, mint a Polisarioét, aki az őslakosokat képviselte. Véleménye szerint, ha Algériát sikerül megnyerni, akkor a Polisariónak nincs más lehetősége csak alkalmazkodni a támogatója döntéséhez. A négy év során, amíg hivatalban volt, Pérez de Cuéllar 132 megbeszélést folytatott a marokkóiakkal, 128 az algériaiakkal és csak 33-at a Polisario képviselőivel.¹⁰ Úgy tűnik a főtitkár egy idő után egyre kevésbé hitt abba, hogy a nyugat-szaharaiak érdekét szolgálná a függetlenség elnyerése, szerinte ennél akár az autonómia, akár a Marokkóba való integráció jobb lehetőségeket kínált volna.¹¹

A marokkói uralkodó 1989 januárjában Szaúd-Arábia közvetítésével személyesen találkozott a Polisario vezetőivel Marakeshben, Bashir Musztafa Szajeddel, Mahfoud Ali Beibával és Ibrahim Ghalival. Ugyan a találkozó rövid ideig tartott, de a résztvevő felek mindegyike másképp emlékezett az ott történetekre. A szaharáviak szerint a találkozással II. Hasszán – rajta keresztül Marokkó is! – elismerte hivatalosan a Polisariót a nyugat-szaharaiak törvényes képviselőjeként. Míg Hasszán szerint semmilyen tárgyalás nem történt, csak néhány áruló marokkóival beszélgetett.¹² A tárgyalások nem folytatódtak tovább, így a Polisario azzal fenyegette meg a Világszervezet képviselőit, hogy ismét harcot kezd a marokkóiak ellen, majd több helyen is támadást indítottak a Berm ellen, amelyben az azt védő marokkói katonák jelentős veszteségeket szenvedtek.¹³ Ezután az ENSZ főtitkár ismét körutazást tett Algériában, Mauritániában és Marokkóban még az év júniusában, ahol a szembenálló felekkel megállapodtak a további egyeztetésekben. Június végén a főtitkár létrehozta a közvetlen alárendeltségébe tartozó szervezeti egységet (Task Force for Western Sahara), amely a legjobb tudása szerint készítette elő a referendummal kapcsolatos dolgokat Issa Diallo vezetésével.¹⁴ 1989. július 12-én Diallo átadta a szembenálló feleknek a tervezet első munkapéldányait, amire Marokkó október 06-án, a Polisario pedig egy héttel később válaszolt. A főtitkár és a szakértői csoport a tervezet előkészítésébe bevonta az Afrikai Egység Szervezete munkatársait is, így az rövidesen az ENSZ BT elé került az összes olyan irat, amit a szembenálló felek a rendezési terv kapcsán a Világszervezethez betérjesztettek.

*A tervezet főbb elemei:*¹⁵

- Az ENSZ főtitkár különleges képviselőjének szerepe, tevékenysége és jogköre a referendummal kapcsolatosan.

¹⁰ Javier Pérez de Cuéllar: Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir, p. 338-343

¹¹ Erik Jensen: Western Sahara, Anatomy of a Stalemate, p. 42

¹² Yahia Zoubir: The Western Sahara Conflict: A case study in Failure of Prenegotiation and Prolongation of Conflict, p. 200-201

¹³ Stephen Zunes and Jacob Mundy: Western Sahara, War, nationalism and Conflict Irresolution, p. 183

¹⁴ Erik Jensen: Western Sahara, Anatomy of a Stalemate, p. 39

¹⁵ S/21360 sz. ENSZ dokumentum

- A főtitkár különleges képviselőjének támogatására létrehozott támogató elem (katonai, rendőri és polgári részlegekkel) szervezeti felépítése, működése, a népszámlálás felügyeletével és lebonyolításával kapcsolatos tevékenysége.
- Az ENSZ békefenntartói által ellenőrzött tűzszünet megkezdése, a hadifoglyok kicserélése a Nemzetközi Vöröskereszt felügyelete alatt.
- Marokkói csapatok jelentős mértékű csökkentése.
- A szembenálló felek harcoló alakulatai visszavonulnak a különleges megbízott által kijelölt helyre.
- Az ENSZ szervezi meg a referendumot és állapítja meg az azzal kapcsolatos szabályokat. A helyiek a függetlenség és a Marokkóba történő integráció között választhatnak.
- Az ENSZ ellenőrzi Nyugat-Szaharában működő marokkói közigazgatás, különös tekintettel az igazságszolgáltatás működésére, hogy ezzel is biztosítsa a szabad és tisztességes népszavazást..
- Azonnali amnesztia meghirdetése, a politikai foglyok szabadon bocsátása.
- A saharávi menekültek visszatérhetnek Nyugat-Szaharába, függetlenül attól, hogy éppen merre tartózkodnak.
- A népszavazást a tűzszünet kihirdetését követő 24 héten belül végre kell hajtani és annak eredményét 72 órán belül kihirdetni.
- Algéria és Mauritánia mindenképp támogatják a főtitkár különleges megbízottját, és tiszteletben tartják a népszavazás eredményét.

Bár a tervezettel kapcsolatosan- különböző okok miatt – a szembenálló felek több kifogást is megfogalmaztak, azt az ENSZ Biztonsági Tanácsa a 158/90 és 160/90 határozatokban elfogadta.¹⁶ 1990 márciusában a főtitkár ismét körbeutazta az említett országokat, ahol bemutatta az új különleges megbízottját, az elismert svájci diplomatát, Johannes Manzot. A rendezési terv végleges változata 1990. június 18-án került a Biztonsági Tanács elé (S/21360), amely részletesen tartalmazta a referendummal és annak majdani lebonyolításával kapcsolatos összes információt.¹⁷ Amint főtitkár jelentése hamarosan nyilvánosságra került, Marokkó és a Polisario is vehemensen kritizálta.¹⁸ Ezeket az ENSZ képviselői igyekeztek beleépíteni a rendezési tervbe, de időközben megkezdődött az iraki háború, így a világszervezet egyenlőre jegelte Nyugat-Szahara kérdését. 1990. július 28. és augusztus 13. között a főtitkár ismét technikai missziót küldött Nyugat-Szaharába, ismét csak Issa Diallo vezetésével.¹⁹ A misszióban részt vett az Afrikai Egység Szervezete által delegált képviselője is. A csoport tagjai

¹⁶ Yahia H. Zoubir, Karima Benabdallah-Gambier: *The United States and the North African Imbroglia: Balancing Interests in Algeria, Morocco, and the Western Sahara*, p. 185

¹⁷ Javier Pérez de Cuellar: *Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir*, p. 344

¹⁸ S/21360 sz. ENSZ dokumentum

¹⁹ S/22464 sz. ENSZ dokumentum

látogatást tettek a konfliktusban érintett összes országban. Először Marokkóban, ahol találkoztak az uralkodóval, majd egyeztetéseket folytattak a közigazgatás vezetőivel Rabatban és a megszállt területeken is. Lehetőséget kaptak a nyugat-szaharai területek beutazására, sőt a marokkó erődrendszer egyes részeit is meglátogatták. A következő helyszín Tinduf volt, ahol a Polisario vezetőjével és a SADR vezető tisztviselőivel találkoztak, meglátogatták a menekült táborokat, és a Polisario által ellenőrzött nyugat-szaharai területeket. Algériában egyeztetéseket folytattak Sid Ahmed Ghozali külügyminiszterrel, majd onnan tovább utaztak Mauritániába, ahol fogadta őket a mauritániai elnök, Ould Sidi Ahmed El-Taya. A megbeszéléseken a rendezési tervvel kapcsolatos feladatokat tekintették át, illetve a felállítandó ENSZ művelet logisztikai szükségleteiről tárgyaltak. A bizottság által megfogalmazottakat szintén belefoglalták a rendezési tervbe, amely 1991. április 19-én került a Biztonsági Tanács tagjai elé, a főtitkár S/22464 sz. jelentésében. Ugyan a bizottság tagjai nem értettek egyet a misszióval kapcsolatos kérdések egy részében,²⁰ de a tervet a tanács megvitatta, majd április 29.-én a 690. számú határozat elfogadásával létrehozta a MINURSO (Missión des Nations Unies pour l' Organisation d' un Referendum au Sahara Occidental) missziót, így megkezdődhetett a szembenálló felek közt a tűzszünet.²¹ A határozat megszületésekor az ENSZ tisztviselői meg voltak győződve arról, hogy a szembenálló felek mihamarabb le akarják zárni a konfliktust, – mint később kiderült ez inkább csak vágyálom maradt – illetve a pénzügyi megszorítások miatt igen optimista tervet hagytak jóvá. A tervek szerint a főtitkár a szembenálló felek egyetértésével megállapít egy „D-napot” amikor is életbe lép a tűzszünet és megkezdődik az „átmeneti időszak” tizenkét héttel a referendum előtt. A referendum előtti 12 hét során a Világszervezet az alábbiakat tervezi végrehajtani:²²

- Az ellenőrzött 1974-es spanyol népszámlálási kihirdetése Nyugat-Szaharában, illetve a környező országokban, ahol saharáviak élnek (12 héttel a D nap előtt).
- A MINURSO logisztikai és adminisztratív részlegei megkezdik a kitelepülést a műveleti területre (12 héttel a D nap előtt).
- Az Azonosítási Iroda munkatársaiból álló mobil csoport kiutazik Nyugat-Szaharába (9 héttel a D nap előtt).
- A népszavazásra jelentkezők kérelmeinek befogadásának utolsó határideje, azok összevetése a spanyol népszámlálási eredményekkel, majd a szavazásra jogosultak listájának közzététele (8 héttel a D nap előtt).

²⁰ A BT tagjai sokallták az ENSZ békefenntartásai költségeit, így az eredetileg 36 hetes műveletre tervezett misszió 260 millió USD keretét lecsökkentették 177 millió USD-ra.

²¹ Andreu Solá-Martín: Lessons from MINURSO: A Contribution to New Thinking, p. 370-71

²² S/22464 sz. ENSZ dokumentum

- A MINURSO előkészítőbizottsága a főtitkár különleges megbízottjának helyettesének vezetésével kiérkezik a műveleti területre (4 héttel a D nap előtt).
- A MINURSO összes egysége – kivéve a 700 fős gépesített lövész zászlóalj, a 200 rendőr és a népszavazás lebonyolításáért felelős személyek – kiérkezik a műveleti területre (4 héttel a D nap előtt, egészen a D napig bezárólag).
- A főtitkár különleges megbízottjának a megérkezése Nyugat-Szaharába (1 nappal a D nap előtt).

A „D napon” a MINURSO vezetője veszi át a teljes körű irányítást a referendum lebonyolításával kapcsolatosan, ő irányítja a rendőrök, a békefenntartók és a polgári adminisztráció munkáját.²³ Az Azonosítási Iroda munkatársai a szavazásra jogosultak végleges listáját közzéteszik a misszió felelőségi területén, majd megkezdik a szavazásra jogosultak azonosítását. Ekkor kezdődik meg ténylegesen az átmeneti időszak. Érvénybe lép a tűzszünet és a szembenálló felek visszavonulnak az ENSZ által korábban erre kijelölt helyiségekbe.

- Az átmeneti időszak megkezdése után Marokkó és Polisario amint lehetséges kicseréli a katonai és politikai foglyait
- D naptól számított 10 héten belül megérkezik a 200 rendőr, megkezdődik a gépesített lövész zászlóalj és a UNHCR munkatársainak kitelepítése a misszió felelőségi körzetébe.
- D naptól számított 11 héten belül Marokkó lecsökkenti a Szaharában állomásozó csapatainak létszámát 100 000 főről 65 000 főre, illetve visszavonja a fél-katonai szervezeteket és a rendőrséget.²⁴
- Az összes olyan Marokkó által elfogadott törvényt és rendeletet megsemmisítik, amely veszélyeztetné a referendum szabad és tisztességes megtartását
- A marokkói rendőri és fél katonai szervezetek semlegesítése, illetve kivonása Nyugat-Szahara területéről (D nap után 13 héttel)
- Ekkora már elkészülnek a szavazásra jogosultak listái, és a UNHCR megkezdik a menekültek visszatelepítését, majd a „D napot” követő 17 héten belül a kampány időszak is lezajlik.
- D naptól számított 18 héten belül megérkeznek Nyugat-Szaharába a választás lebonyolításához szükséges szakemberek és megfigyelők.
- A népszavazás a „D naptól” számított 20. héten kerül lebonyolításra, majd az eredmény ismertetése után 72 órával megkezdődik a MINURSO kivonása, ami 6 hétig tart. Ha a szavazók a függetlenséget

²³ William J. Durch: *The Evolution of UN Peacekeeping, Case Studies, and Comparative Analysis*, p.415

²⁴ Javier Pérez de Cuellar: *Pilgrimage for peace: a Secretary-General's memoir*, p. 347

választják, Marokkónak vissza kell vonulnia, ha pedig a Marokkóba történő integrációt, akkor a Polisariónak fel kell oszlatnia magát.²⁵

- D naptól számított 24-26 héten belül a MINURSO felügyeli, hogy a felek tiszteletbe tartásuk a választási eredményeket, és hogy a nyertes végrehajtsa a Világszervezet által megszabottakat.
- Ha mindezek megtörténtek, megkezdődik a MINURSO állományának a kivonása a területről, majd a művelet teljes felszámolása.

Az eredeti tervekben a MINURSO tervezett létszámában 800-1000 civil alkalmazott, 1695 katonai megfigyelő²⁶ és egy 300 fős rendőri egység szerepelt.²⁷ A bürokraták által tervezett 36 hetes művelet papíron ugyan impozáns és költséghatékony volt, de mivel nem vette figyelembe a realitásokat, bukása borítékolva volt. Az előzetes egyeztetések szerint a referendum megtartására 1992 januárjában került volna sor.²⁸

A tervezettel kapcsolatosan a Polisario kifejezte az egyet nem értését, mivel az szerintük a megszállóknak kedvez, és kétségeik voltak, hogy a viszonylag kis létszámú békefenntartó erő képes lenne a referendum lebonyolítását szavatolni, illetve 65 000 marokkói katonát felügyelet alatt tartani. Joggal tartottak attól, hogy a marokkóiak erővel is fellépnének az ellenük szavazó szaharáviak ellen. Nehezményezték azt is, hogy a referendum lebonyolításában komoly logisztikai szerepet kapott Marokkó, – kikötők használata, a misszió logisztikai kiszolgálása stb. – mivel ők az ENSZ vagy más semleges állam részvételét preferálták volna inkább. Komoly gondot jelentett a marokkói közigazgatás (és a titkosszolgálat) tagjainak helyben maradása is, mivel azok negatívan befolyásolhatnák a szavazás rendjét. Kifogásolták azt is hogy az „eltűnt szaharáviak” kérdését nem forszírozta az ENSZ, sem pedig a független választási megfigyelők és a média munkatársainak jelenlétét nem biztosította a terv.²⁹ A marokkóiak hozzáállása sokkal pozitívabb volt ebben az esetben. A király kijelentette, hogy főbb vonalakban egyetért a tervvel, és annak kivitelezését nem kívánja megakadályozni, így az ENSZ – a két szembenálló fél tényleges beleegyezése nélkül – létrehozta a MINURSO-t. A szaharáviak akik nem csak a menekülttáborokban, de a világ minden táján győzelemként tekintettek a referendumra, hatalmas ünnepeket rendeztek. A Polisario abban bízva, hogy 1992 elején a menekült-

²⁵ S/21360 sz. ENSZ dokumentum

²⁶ A tervezet szerint 550 katonai megfigyelő, egy 700 főből álló gépesített lövész zászlóalj, egy 110 főből álló légi támogató egység (4 merevszárnyú szállítógéppel és 8 helikopterrel), egy 45 fős híradó alegység, egy 50 fős egészségügyi alegység, egy 40 fős katonai rendész egység és egy 200 fős logisztikai zászlóalj.

²⁷ Jocelyn Coulon, Phyllis Aronoff, Howard Scott, *Soldiers of Diplomacy: The United Nations, Peacekeeping, and the New World Order*, p. 61 és Száraz György: *UN mission in Western Sahara (MINURSO)*, p. 64

²⁸ S/23662

²⁹ Stephen Zunes and Jacob Mundy: *Western Sahara, War, nationalism and Conflict Irresolution*, p. 187

táborok lakóinak többsége már Nyugat-Szaharában lesz, a felét sem kérte a szokásos élelmiszersegélyeknek, sőt a meglévő készleteket is átcsoportosította.³⁰ Csak 1992 közepére derült ki, hogy a referendum nem kerül megtartásra, így a menekülteknek ismét a segélyszervezetekhez kellett fordulnia élelmiszerért.

1991 nyarán a Marokkó és a Polisario között ismét elmérgesedett a helyzet, mivel a saharáviak nem voltak hajlandóak a fegyvereseiket Tindufba visszavonni, sőt a marokkói erődrendszertől keletre eső területeken új bázisokat hoztak létre. A marokkói hadsereg egységei augusztusban Bir Lahlou és Tifariti térségében támadást indítottak az őket „provokáló” felkelők ellen, akik pedig ellentámadásra készültek, így a majd két éven keresztül tartó fegyvernugvást ismét felváltotta a nyílt konfliktus.³¹ A kezdeti sikerek után a marokkói csapatok visszavonultak a Berm mögé.³² A helyzet eszkalálódását elkerülendő Pérez de Cuéllar tárgyalásokat kezdett Marokkóval, majd a Polisario tudta nélkül tűzszünetet hirdetett szeptember 6-i hatállyal, ami után először 100 békefenntartó kiküldésére, majd a létszám 228 főre történő növelésére adott utasítást. A katonai kontingens mellé természetesen civil tisztviselők is érkeztek a Világszervezet más misszióiból. A főtitkár így a szembenálló felek beleegyezése nélkül kettéválasztotta a tűzszünetet és a rendezési terv többi részét, ezzel együtt a Biztonsági Tanács által jóváhagyott terv az értelmét veszítette. A Polisariónak ebben a helyzetben nem maradt más választása, – ha nem akart úgy tenni, hogy ő ássa alá az ingatag békét – hogy elfogadja a tűzszünetet. A területre szeptember 05-én beérkező békefenntartók parancsnoksága Laayounba települt, majd szeptember 15-én három regionális parancsnokságot állítottak fel, 10 táborral (északi, központi és a déli szektorok), és ekkor állították fel Tindufban Összekötő Irodát is. Az ENSZ katonák megjelenése ténylegesen is hozzájárult a konfliktus elcsöndesedéséhez, bár a szembenálló felek folyamatosan megszegték a tűzszünet rendelkezéseit.³³ A Polisario arra panaszkodott, hogy a marokkói vadászgépek folyamatosan berepülnek az általuk ellenőrzött területekre, míg a marokkóiak a saharáviakat azzal vádolták meg, hogy a fal gyengén ellenőrzött pontjain behatoltak a megszállt területekre.

Még a tűzszünet érvénybe lépése előtt, 1991. június 18-20. között tartotta meg a Polisario a nyolcadik kongresszusát a menekülttáborokban. Az elmúlt évek során ez volt a legnagyobb méretű konferencia, ahová a Marokkó által elfoglalt területekről is érkeztek saharáviak. Ezen a konferencián hajtotta végre

³⁰ Az ENSZ főtitkár a S/23299 számú jelentésének 11. pontjában felhívja az ENSZ BT tagjainak a figyelmét, hogy a meg nem nevezett helyről (ez lehet a menekülttáborok, Mauritánia, de éppenséggel akár Marokkó is) magukat saharávinak nevező egyének érkeztek a megszállt területekre, hogy részt vegyenek az azonosítási folyamatban.

³¹ Anthony G. Pazzanita and Tony Hodges: *Historical Dictionary of Western Sahara*, p. 617-18

³² Raymond W. Copson: *Africa's Wars and Prospects for Peace*, Armonk, N.Y.:M.E. Sharpe, 1994, p.63. és Jarat Chopra: *Peace - maintenance, The Evolution of International Political Authority*, pp. 165

³³ S/23299 sz. ENSZ dokumentum

a Polisario az évek óta szükségessé vált strukturális reformot, aminek keretén belül megszűnt a Végrehajtó Bizottság, a Politikai Bizottság és a Forradalom Vezetőinek Tanácsa, amelyek helyett létrehozták a Nemzeti Titkárság, emellett megszavazták az új alkotmányt is, amely nevesített olyan jogokat is, amelyek a korábbi szövegben nem szerepeltek. Az új Alkotmányban garantálják a szólás-szabadságot, a szabad mozgáshoz (költözéshez) való jogot, a magántulajdonhoz való jogot, a törvény előtti egyenlőséget, ártatlanság vélelmének jogát, a kínzás és a törvénytelen bebörtönzés tilalmát, illetve bárki bármilyen szervezetet szabadon létre hozhat. Szerepelt benne még a nemzeti egységkormány létrehozása és a majdani választásokkal kapcsolatos kérdések is. Ez a kongresszus szavazta meg a több párt rendszer és a piacgazdaság bevezetését a függetlenség elnyerése után. Az 1991-ben bevezetett reformok ellenére ismét akadt olyan vezető, aki megelégedve a száműzetést, átállt a marokkóiak oldalára, ahol magas politikai pozícióval díjazták páfordulását. Ez a vezető Ibrahim Hakim volt, aki korábban a SADR nagyköveteként szolgált Algírban, és aki azt állította, hogy az algériaiak már nem támogatják a független Nyugat-Szahara létrehozását. Nem sokkal ezután a Polisario egyik híres katonai vezetője, Ayoub Ould Lahbib árulta el sorstársait a biztosabbnak vált marokkói jövő kedvéért. Lahbib rákontrázott Hakim kijelentéseire, mivel szerinte a Polisario vezetését az algériai titkosszolgálat végezte közvetlenül.³⁴

³⁴ Stephen Zunes and Jacob Mundy: Western Sahara, War, nationalism and Conflict Irresolution, p. 120.